

Quando adios, alas sus verades
Quiera vos videredes bñ via am^o minaya
Dios como fue alegre todo aq̄l fonsado
E minaya albarfanez asì en legado
Diziendo les saludes de p̄mos, de hermanos
E de sus comp̄anas aq̄las q̄ auien deudas
Dios como el alegre la barba velida
E albarfanez p̄ro las mill millas
E q̄l duro saludes de su muḡ, de sus fijas
Dios como ^{fue} el cid pagado fizo grant alegria
Ya albarfanez viuades muchos dias
Non lo tarde el q̄ en bñ ora nacio
Tierras dal cō negras las va parando
Ea derreda todo lo va p̄ando
Altravez dia don r̄o y el tornado
Eya va el mandado por las r̄as todas
Delando va alos de monco, alos de huesca
Eor q̄ dan puras plaze alos de sangoca
De myo cid Euy dix q̄ nō temien ninguna forma
Con estas ganancias ala polida tornado leua
Todos son alegres ganancias t̄men grandes
Dlago a myo cid, mucho a albarfanez
Donrillo el cabolo q̄ non lo pudo en durar
Eya cuantos desir vos he la verdad
E en un logar moza siemp lo lo puede menjar

PJESMA O CIDU
CANTAR DE MIO CID

CANTAR DE MIO CID

Cantar primero

[*Cuenta la estoria que enbió el Cid por todos sus amigos e sus parientes e sus vasallos, e mostróles en cómo le mandava el rey salir de la tierra fasta nueve días. E díxoles: –Amigos, quiero saber de vós cuáles queredes ir conmigo. E los que conmigo fuerdes, de Dios ayades buen grado, e los que acá fíncáredes, quiero me ir vuestro pagado. – Estonce fabló don Álvar Fáñez, su primo cormano: –Conbusco iremos todos, Cid, por yer-mos e por poblados, e nunca vos falleceremos en cuanto seamos bivos e sanos; conbusco despenderemos las mulas e los cavallos, e los averes e los paños; siempre vos serviremos como leales amigos e vassallos. – Estonce otorgaron todos lo que dixo Álvar Fáñez e mucho les agradesció mio Cid quanto allí fue razónado. E desque el Cid tomó el aver, movió con sus amigos de Bivar e mandó que se fuesen camino de Burgos. E quando el Cid vio los sus palascios deseredados e sin gente, e las perchas sin açores e los portales sin estrado...]*

1

De los sos ojos tan fuertementre llorando,
tornava la cabeça e estávalos catando.
Vio puertas abiertas e uços sin cañados,
alcándaras vazías,
sin pielles e sin mantos
e sin falcones e sin adtores mudados. 5
Sospiró mio Cid, ca mucho avié grandes cuidados;
fabló mio Cid bien e tan mesurado:
–Grado a ti, Señor Padre que estás en alto,
¡Esto me an buelto mios enemigos malos!–

PJESMA O CIDU

Prvo pjevanje

[*Povjesnica pripovijeda kako Cid poruči svima svojim prijateljima i rođacima i vazalima te im obznani da mu je kralj naredio izaći iz njegove zemlje u roku od devet dana. I reče im: „Prijatelji, želim od vas znati koji žele poći sa mnom. I koji sa mnom budete, neka vas Bog nagradi; a koji ovdje ostanete, želim otići zadovoljan s time.“ Tada progovori don Alvar Fáñez, prvi njegov rođak: „Svi ćemo s vama poći, Cide, kroz pustoši i naselja, i nikada vas ne ćemo iznevjeriti dok budemo živi i zdravi; s vama ćemo umarati mazge i konje, u dobru i u zlu; vazda ćemo vas služiti kao vjerni prijatelji i vazali.“ Tada svi potvrdiše što je rekao Alvar Fáñez i silno im zahvali moj Cid za sve što se ondje besjedilo. I pošto Cid uze svoja dobra, krenu s prijateljima iz Vivara i zapovjedi da se upute prema Burgosu. I kada vidje Cid svoje dvore, poharane i bez čeljadi, i lijegala bez jastrebova i trijemove bez ijedne klupe...]*

1

Iz očiju tako gorke lijuć suze,
okretaše glavu, gledati ih uze.
Vidje otvorena bez zasuna vrata,
i klinove prazne,
bez krzna i plašta,
i lijegala bez sokola, bez jastreba mitarena. 5
Uzdahnu moj Cide, jer ga more jadi pusti,
prozbori moj Cide, dobro i s mjerom on zausti:
„Hvala tebi koji jesi na visini, Gospodine!
Oče višnji, ovo meni zli dušmani moji čine!“

por miedo del rey Alfonso, que assí lo avién parada,
 que si non la quebrantás por fuerça
 que non ge la abriese nadi.

Los de mio Cid a altas voces llaman, 35
 los de dentro non les querién tornar palabra.
 Aguijó mio Cid, a la puerta se llegava,
 sacó el pie del estribera, una feridal' dava;
 non se abre la puerta, ca bien era cerrada.

Una niña de nuef años a ojo se parava: 40
 –¡Ya Campeador, en buen ora cinxiestes espada!
 El rey lo ha vedado, anoch d'él entró su carta,
 con grant recabdo e fuertemiente sellada.
 Non vos osariemos abrir nin coger por nada,

si non, perderiemos los averes e las casas, 45
 e demás los ojos de las caras.
 Cid, en el nuestro mal vós non ganades nada,
 mas el Criador vos vala con todas sus vertudes Santas.–
 Esto la niña dixo e tornós' pora su casa.

Ya lo vee el Cid que del rey non avié gracia; 50
 partios' de la puerta, por Burgos aguijava,
 llegó a Santa María, luego descavalga,
 fincó los inojos, de coraçón rogava.
 La oración fecha, luego cavalgava,

salió por la puerta e Arlançón passava, 55
 cabo essa villa en la glera posava,
 fíncava la tienda e luego descavalgava.
 Mio Cid Ruy Díaz, el que en buen ora cinxo espada,
 posó en la glera cuando no-l' coge nadi en casa,

derredor d'él una bueña conpañía; 60
 assí posó mio Cid commo si fuesse en montaña.
 Vedada l'an compra dentro en Burgos la casa
 de toda cosas cuantas son de vianda;
 non le osarién vender al menos dinarada.

zbog straha od kralja Alfonsa koji ovako zapovijeda:
da ih nitko ne otvori,
ako silom ne provali.

Oni oko moga Cida iza glasa zvali, 35
oni im iznutra odgovora nisu dali.
Podbode moj Cide, do vrata dopada,
iz stremena nogu diže, udarac im zada,
ne otvaraju se vrata, jer su dobro zapriječena.
Pojavi se pred očima curica od devet ljeta: 40
„Campeadore, u čas dobar mač ste pripasali!
Zabranio kralj, jer sinoć stigla zapovijed od njega,
uz opreznost preveliku i tvrdo zapečaćena.
Ne sm'jemo vam otvoriti ni primit vas na noćište,
jer inače izgubismo sav imetak i kućište, 45
i još k tomu oči iz glave.
Od nesreće naše, Cide, koristi vam ne imade;
sa svim svetim krjepostima nek vam Stvoritelj valjade.“
To curica reče i kući se vraća.

Već Cid vidi da milošću kralj mu ne uzvraća; 50
otiđe od vrata, po Burgosu mamuzao,
do Marije Svete stiže, i smjesta je tu sjahao,
na prignutim koljenima, od srca se molit stao.
Kad molitvu svrši, smjesta se na konja vinu,
izade kroz vrata, i Arlanzón minu; 55
zastade na žalu u blizini grada,
da podigne šator smjesta ondje sjaha.
Cid Ruy Díaz, koji mač u dobar čas pripasa,
ostade na žalu, kad mu nitko konaka ne pruža,
oko njega dobra družba; 60
tako moj se Cid odmori kanda je u gori.
U Burgosu gradu kúpiti mu brane
ijednoga kusa svekolike hrane;
prodali mu ne bi ni prebite pare.

5

Martín Antolínez, el burgalés conplido, 65
 a mio Cid e a los suyos abástaes de pan e de vino;
 non lo compra, ca él se lo avié consigo,
 de todo conducho bien los ovo bastidos.
 Pagós' mio Cid e todos los otros

que van a so cervicio.

Fabló Martín Antolínez, odredes lo que ha dicho: 70
 –¡Ya Campeador, en buen ora fuerdes nacido!
 Esta noch yagamos e váimosnos al matino,
 ca acusado seré de lo que vos he servido,
 en ira del rey Alfonso yo seré metido.

Si convusco escapo sano o bivo, 75
 aun cerca o tarde el rey quererm' ha por amigo;
 si non, quanto dexo no lo precio un figo. –

6

Fabló mio Cid, el que en buen ora cinxo espada:
 –¡Martín Antolínez, sodes ardida lança,
 si yo bivo, doblarvos he la soldada! 80
 Espeso he el oro e toda la plata,
 bien lo vedes que yo non trayo nada,
 e huebos me serié pora toda mi compañía.
 Ferlo he amidos, de grado non avrié nada:
 con vuestro consejo bastir quiero dos arcas, 85
 inchámoslas d'arena, ca bien serán pesadas,
 cubiertas de guadalmecí e bien enclaveadas,

7

los guadamecís vermejos e los clavos bien dorados.
 Por Rachel e Vidas vayádesme privado:
 cuando en Burgos me vedaron compra
 e el rey me ha airado, 90
 non puedo traer el aver, ca mucho es pesado;

enpeñárgelo he por lo que fuere guisado,
 de noche lo lieven que non lo vean cristianos.
 Véalo el Criador con todos los sos santos,
 yo más non puedo e amidos lo fago.— 95

8

Martín Antolínez non lo detardava,
 por Rachel e Vidas apriessa demandava.
 Passó por Burgos, al castiello entrava,
 por Rachel e Vidas apriessa demandava.

9

Rachel e Vidas en uno estavan amos, 100
 en cuenta de sus averes,

de los que avién ganados.

Llegó Martín Antolínez a guisa de menbrado:
 —¿Ó sodes, Rachel e Vidas, los mios amigos caros?
 En poridad fablar querría con amos.—

Non lo detardan, todos tres se apartaron. 105

—Rachel e Vidas, amos me dat las manos,
 que non me descubrades a moros nin a cristianos,
 por siempre vos faré ricos

que non seades menguados.

El Campeador por las parias fue entrado,
 grandes averes priso e mucho sobejanos; 110

retovo d'ellos cuanto que fue algo,
 por én vino a aquesto por que fue acusado.

Tiene dos arcas llenas de oro esmerado,
 ya lo vedes, que el rey le ha airado;
 dexado ha heredades e casas e palacios; 115

aquéllas non las puede levar, si non, serié ventado;
 el Campeador dexarlas ha en vuestra mano,
 e prestalde de aver lo que sea guisado.

Prended las arcas e metedlas en vuestro salvo,
 con grand jura meted ý las fes amos 120

morat ću ga založiti, kako bude razborito.
 Neka ga odnesu noću da ne vidi kršten nitko;
 neka Stvoritelj ga vidi sa svecima svojim svjema,
 to nerado činim al' mi druge nema.“ 95

8

Martín Antolínez ne časi ni časa,
 raspita se žurno za Rahela i Vidasa;
 po Burgosu zađe, do kaštela hita,
 za Rahela i Vidasa žurno se raspita.

9

A Rahel i Vidas zajedno su stali, 100
 zarađen imetak

skupa prebrajali.

Stiže Martín Antolínez pa im mudro veli:
 „Gdje ste, Rahele i Vidasu, dragi prijatelji?
 S obojicom u tajnosti govoriti želim.“

Nisu časili ni časa, sva tri se u stranu djeli. 105

„Rahele i ti Vidasu, podajte mi ruke oba,
 Mauru ni kršćaninu da ne ćete mene odat;
 zavijek ćete bit bogati,

nigda sirotovat.

Campeador u ophodnji, danak utjeruje,
 mnogo blaga sakupio i od viška mu je; 110

zadrža za sebe sve što vrijedno bješe,
 stoga protiv njega optužbu podniješe.

Ima dvije škrinje pune suha zlata.

Već vidite kako kralja srdžba hvata;
 baštinu je ostavio, palače i kuće, 115

a ne može škrinje nosit, da ga ne nanjuše.

Nakani ih Campeador predati u vaše ruke,
 vi mu blaga uzajmite koliko je razborito.

Preuzmite škrinje, sklonite ih gdje je skrito;
 obojica pod prisegom zadajte mi vjeru 120

da ih ne ćete otvarat za godinu cijelu.“
 Pošto su se svjetovali, Rahel će i Vidas njemu:
 „Mi moramo nešto dobiti u svemu;
 u maursku zemlju ušav, znamo dobro,
 on je nekakav dobitak
 s pustim blagom pobro. 125
 Ne spava bez crva sumnje tko je blago zgomilao.
 Ove škrinje nas dva uzimamo,
 gdje ih ne će nanjušiti, sklanjamo ih tamo.
 Ali recite o Cidu: koliko će zaiskati,
 ili koju će nam dobit za godinu dana dati?“ 130
 Vrnú Martín Antolínez, pa im mudro veli:
 „Koliko je razborito moj Cid od vas želi,
 pitat će vas malo da blago pohrani;
 utječu se njemu ljudi sa svih strana ubogari,
 šest stotina maraka mu treba od nevolje.“ 135
 Reče Rahel a i Vidas: „Dat ćemo mu drage volje.“
 „Vidite, već noć se hvata, a nužda je, znajte,
 jer Cidu se jako žuri, marke nama dajte.“
 Reče Rahel a i Vidas: „Pogodba to nije,
 već se poslije daje, a uzimlje prije.“ 140
 Reče Martín Antolínez: “Ja pristajem na to.
 K proslavljenom Campeadoru obojica pohitajte,
 vama ćemo mi pomoći, jer je tako razborito,
 da te škrinje prenesete i sklonite gdje je skrito,
 da Mauri ni kršćani ne doznaju za to.“ 145
 Reče Rahel a i Vidas: „Pristajemo na to;
 kada škrinje stignu, šeststo maraka uzimajte.“
 Martín Antolínez s Vidasom je i Rahelom
 kriomice odjahao, drage volje i veselo.
 Ne prelazi preko mosta, već je gazio po vodi, 150
 da ga nitko ne otkrije u Burgosu tko se rodi.
 Proslavljenog Campeadora, gle, k šatoru pristupiše,
 istog časa kad su ušli, Cidu ruke poljubiše.
 Nasmiješi se moj Cid njima, i ovako zborit krene:
 „Don Rahele i Vidasu, ah, zaboraviste mene! 155

